

The Fourteenth Presidential Election in Iran

Parviz Tavakolnia¹

Abstrac

The 14th presidential election was held early following the martyrdom of Ayatollah Seyed Ebrahim Raisi, the President of our country, in an air accident. In this election, voter turnout was 39.96% in the first round and 49.8% in the second round. This study, with an applied approach, examines the question: What were the influencing factors in the results of the fourteenth presidential election? The research was conducted using an analytical-descriptive method, relying on textual sources, written materials, and expert opinions. To answer this question, four key topics were analyzed: political parties and factions, political participation and competition, variables affecting candidates' electoral competition, and statistical analysis of the fourteenth presidential election. The findings from theoretical discussions and statistical data analysis revealed several influential factors, including: voter abstention rates of 60.04% in the first round and 50.02% in the second round, Reformist participation in the election through support for Dr. Pezeshkian, a 58.14% decline in votes for the conservative faction compared to the previous election, the lack of coalition among conservative candidates, the election extending to a second round, a 10.88% increase in voter turnout in the second round, Dr. Pezeshkian securing 63.57% of the votes in the second round, a reduction in invalid votes, turning them into decisive votes, non-institutionalized,

¹ Doctorate in political science, shahreza branch of Azad University Isfaha, Isfaha, IRAN.

candidate-centered participation, an emotional and confrontational election culture, marked by elimination and rivalry, and the complexity of societal and political-economic conditions. These factors collectively influenced the election results and shaped the overall political dynamics of the country.

Keywords: Election, participation and competition, presidency, electoral competition.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۲۰ | تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۲۵

Knowledge of political interpretation

Vol 6, No 20, Spring 2024

ppt 135-169

دانش تفسیر سیاسی

سال ششم، شماره بیستم، تابستان ۱۴۰۳

صفحات ۱۶۹-۱۳۵

انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در ایران

پرویز توکل نیا^۱

چکیده

انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری، به صورت زود هنگام و در پی شهادت آیت الله سید ابراهیم رئیسی، رئیس جمهور کشورمان در پی سانحه هوایی، برگزار شد. در این انتخابات مشارکت ۳۹,۹۶ درصدی واجدین رأی در دور نخست و ۴۹,۸ درصدی در مرحله دوم انتخابات باعث گردید، تا پژوهش حاضر با هدف کاربردی از طریق مطالعه متون و منابع کتبی و بهره گیری از صاحب نظران و کارشناسان مرتبط با موضوع با روش تحلیلی - توصیفی به این سؤال پژوهش می پردازد، که عوامل مؤثر بر نتایج انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری چه بود؟ برای این منظور چهار موضوع احزاب سیاسی و جناح ها، مشارکت سیاسی و رقابت، متغیرهای مؤثر بر رقابت انتخاباتی کاندیداها، انتخابات ریاست جمهوری چهاردهم از زبان اعداد و ارقام به عنوان فرض های موضوع که با بستر و زمینه های انتخابات مربوط می شوند، بررسی شدند. نتایج حاصل از مباحث نظری و تجزیه و تحلیل داده های آماری نشان داد، عدم مشارکت ۰۴,۶۰ در مرحله اول و ۵۰,۰۲ در مرحله دوم انتخابات، ورود جریان اصلاح طلب به انتخابات در حمایت از دکتر پزشکیان، ریزش ۵۸,۱۴ آرای جناح اصولگرا نسبت به انتخابات دوره قبل، عدم ائتلاف نامزدهای جناح اصولگرا، دو مرحله ای شدن انتخابات، افزایش ۱۰,۸۸ درصدی مشارکت و ۶۳,۵۷

^۱دانش آموخته دکتری تخصصی علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهرضا اصفهان، اصفهان، ایران

آرای پزشک‌یان در مرحله دوم انتخابات، کاهش آرای باطله و تبدیل به آرای مؤثر در انتخابات شدن، مشارکت غیر نهادمند و کاندیدا محور، رقابت و فرهنگ سیاسی انتخاباتی هیجانی و احساسی مبتنی بر حذف و ستیز، پیچیدگی جامعه و شرایط سیاسی و اقتصادی جامعه عوامل مؤثر می‌باشند.

واژگان کلیدی: انتخابات، مشارکت و رقابت، ریاست جمهوری، رقابت انتخاباتی

مقدمه و بیان مسئله

انتخابات روشی متداول و منطقی در برگزیدن فرد و یا افراد در طی فرایندی قانونی است که از طریق آن اراده شهروندان اعمال، و در اداره امور کشور و در جانشینی سیاست‌ها و انتقال مناصب و مسئولیت‌ها دخیل داده می‌شود.

انتخابات منبع اصلی قدرت سیاسی مشروع و یکی از بنیادی‌ترین پایه‌های دموکراسی و مفسر نقش مردم در حکومت است که داده‌ها و پیامدهای آن تصویر واقعی و یا به اصطلاح زیرپوستی تری از واقعیت‌های جامعه بازتاب می‌دهند. انتخابات نه به عنوان یک اتفاق، بلکه یک روند قانونی مستمر است که نیازمند سیاست ورزی در زمینه‌هایی چون بستر سازی، آسیب شناسی، قوانین، مشارکت نهادمند و رقابت است.

مشارکت در انتخابات نیز به این جهت که در مقایسه با دیگر وجوه مشارکت سیاسی قابل سنجش و اندازه گیری به شکل کمی است، و حد قابل توجهی از باورها و جهت گیری‌های سیاسی و تفاوت‌های رفتاری را نسبت به رقابتی، آزاد و عادلانه بودن برگزاری انتخابات نشان می‌دهد، حائز اهمیت است. انتخابات بنا بر ماهیت و سرشتی که دارد فی نفسه چالش زا و حاصل بازی قدرت و دادوستد سیاسی است و از این بابت که پدیده‌ای چندوجهی است و بازیگران مختلفی در برگزاری آن نقش دارند و از علل و عوامل متعددی از جمله احزاب سیاسی و جناح‌ها، مشارکت و رقابت، نامزدهای انتخابات و قانون مقررات انتخابات و متغیرهای مؤثر بر رقابت انتخاباتی نامزدها و... تأثیر می‌گیرد.

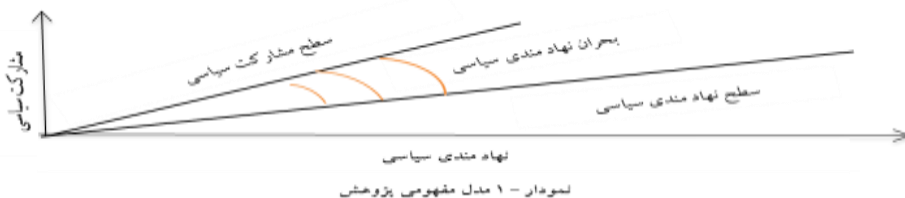
انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری ایران با مشارکت ۳۹,۹۶ درصدی در دور اول و ۴۹,۸ درصدی در دور دوم، در نهایت با پیروزی دکتر پزشکیان پایان یافت. پژوهش حاضر با رویکردی علمی و بی طرفانه به بررسی چرایی نتایج انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری می‌پردازد. در چارچوب مباحث نظری، مفاهیم

کلیدی تعریف و بسترها و زمینه‌های این انتخابات تحلیل می‌شوند. پژوهش حاضر باهدف کاربردی از طریق مطالعه متون و منابع کتبی و بهره‌گیری از صاحب‌نظران و کارشناسان مرتبط با موضوع با روش تحلیلی-توصیفی به این سؤال پژوهش می‌پردازد، که عوامل مؤثر بر نتایج انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری چه بود؟

۱. چارچوب نظری و مدل مفهومی پژوهش

چارچوب مفهومی استفاده‌شده در این مقاله مشارکت سیاسی نهادمند و رابطه میان مشارکت سیاسی نهادمند با نهادمند احزاب سیاسی از دیدگاه ساموئل هانتینگتون است. برای این منظور چهار موضوع احزاب سیاسی و جناح‌ها، مشارکت و رقابت سیاسی و متغیرهای مؤثر در رقابت انتخاباتی نامزدهای انتخابات و همچنین انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری از زبان اعداد و ارقام که با بستر و زمینه‌های انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری ارتباط دارند را مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرند.

همچنین از آنجا که: «مدل مفهومی پژوهش ساخت‌های اساسی یک واقعیت را می‌رساند و در سطح خود قادر به تبیین آن و ارائه کارکردهایش است» (ساروخانی، ۱۳۸۵: ۴۵۸). بر این اساس مدل مفهومی پژوهش با اقتباس از دیدگاه ساموئل هانتینگتون مبنی بر اینکه گسترش و استواری مشارکت سیاسی نهادمند توسط احزاب سیاسی نهادمند صورت می‌گیرد، و چنانچه سطح مشارکت در انتخابات هم‌زمان با نهادمندی مشارکت پیش‌نرود و از آن بالا بزند، پسماندگی سطح نهادمندی سیاسی از مشارکت در انتخابات هم چنان که در نمودار مدا مفهومی پژوهش مشخص شده است، زمینه را برای بحران و نوسان در نهادمندی مشارکت سیاسی فراهم می‌سازد.



۱,۱- انتخابات^۱ و رأی^۲

در خصوص تعریف انتخابات باید گفت آن را جریان رسمی انتخاب شخص و یا اشخاص برای احراز مقام یا منصب و مسئولیتی در جامعه بر اساس روندی از طریق «آرای عمومی»^۳ می‌دانند که طی آن فرد و یا افرادی از میان گروه بزرگ‌تر برگزیده می‌شود است (آنارتین، ۱۹۹۷: ۳۰۸-۳۰۹). انتخابات در تعریف اجرایی آن عبارت از سلسله اقدامات و عملیات منسجم و پیوسته‌ای است، که در یک محدوده جغرافیایی مشخص و در زمانی محدود و معین صورت می‌گیرد و منجر به برگزیده شدن فرد یا افراد و یا موضوع و مرام خاصی از سوی اکثریت مردم می‌شود، برگزاری انتخابات گفته می‌شود. و تحقق برگزاری انتخابات مستلزم مجموعه‌ای از عوامل از جمله: انتخاب «شونده» در انتخابات ریاست جمهوری و یا انتخاب «شوندگان» در انتخابات مجلس شورای اسلامی، خبرگان رهبری و شوراهای اسلامی شهر و روستا، انتخاب کنندگان، قوانین و مقررات انتخاباتی، ابزار و لوازم انتخاباتی و برگزار کنندگان (اجرا و نظارت) و... فراهم نمودن بستر و زمینه آن است (توکل نیا، ۱۳۷۹: ۲۲-۲۳). رأی نیز بنا به تعریف عبارت از عملی تشریفاتی و حقوقی است، که شهروندان با انجام آن، طبق ضوابط و شرایط قانونی به گزینش نامزد یا نامزدهای انتخابات می‌پردازند، رأی نامیده می‌شود (قاضی، ۱۳۸۲: ۲۹۵).

1. elections

2. vote

3. Public vote

۲،۱- انتخابات ریاست جمهوری^۱

انتخابات ریاست جمهوری بنا به تعریف قانون اساسی عبارت است، از انتخاباتی که بر اساس اصل یک‌صد و چهاردهم قانون اساسی برای تعیین رئیس‌جمهور به‌عنوان شخص دوم مملکت، برای مدت چهار سال بارأی مستقیم مردم یا اصطلاحاً روش رأی تکی غیرقابل انتقال^۲ و با اکثریت مطلق دو مرحله‌ای آرای شرکت‌کنندگان در انتخابات است. به‌طوری که اگر در دور نخست هیچ‌یک از نامزدهای انتخابات چنین اکثریتی کسب نکنند، انتخابات در مرحله دوم بین دو نفر از نامزدهای انتخابات که در مرحله اول بیشترین آراء کسب نموده‌اند، برگزار می‌شود (توکل نیا، ۱۳۷۹: ۲۲). بر اساس نظریه تفسیری شورای نگهبان از اصل ۱۱۷ قانون اساسی^۳. انتخاب رئیس‌جمهور در مرحله دوم انتخابات با اکثریت نسبی آراء امکان‌پذیر است. و انتخاب مجدد رئیس‌جمهور بر اساس اصل یک‌صد و چهاردهم قانون اساسی به‌صورت متوالی تنها برای یک دوره بلامانع هست و مطابق با اصل یک‌صد و سی و یکم قانون اساسی در صورت فوت، عزل، استعفا، غیبت و... رئیس‌جمهور شورایی متشکل از رئیس‌مجلس و رئیس‌قوه قضائیه و معاون اول رئیس‌جمهور موظفند ترتیبی اتخاذ نمایند، تا حداکثر ظرف مدت پنجاه روز رئیس‌جمهور جدید انتخاب شود. که انتخابات چهاردهمین دوره ریاست‌جمهوری بر اساس اصل فوق در تاریخ ۱۵ تیرماه ۱۴۰۳ زودتر از زمان مقرر پایان چهار سال دوره ریاست‌جمهوری برگزار شد.

هر سال ده‌ها انتخابات در سراسر جهان برگزار می‌شود و مردم از طریق آن به‌عنوان یک سازوکار دموکراتیک که مبتنی بر ابعاد داخلی و خارجی است، ایده‌ها و سیاست‌های جدید را وارد عرصه سیاست داخلی و خارجی کشورها می‌کنند و زمینه را برای تغییر

4. President election

۲. تفسیر اصل ۱۱۷ قانون اساسی (۲۷۶۴ مورخ ۱۳۶۴/۴/۵) توسط شورای نگهبان

مناسبات و جایگاه بین‌المللی کشورها فراهم می‌نمایند. به‌عنوان نمونه در سال ۲۰۲۴ در کشور ایران و در حدود ۷۰ کشور دیگر که حدود نیمی از جمعیت جهان را دربر می‌گیرند، انتخابات برگزار شد^۱ و نشان داده شد که انتخابات در حال حاضر به‌عنوان یکی از مهم‌ترین شاخص‌های نظام‌های مردم‌سالار و عنصر کلیدی در اعمال حق تعیین سرنوشت مردم و تحقق دموکراسی است، به تعبیر جوزف شومپتر «انتخابات قلب دموکراسی است» (عالم، ۱۳۷۵: ۱۳۹).

۱،۴- احزاب و جناح‌های سیاسی^۲

حزب سیاسی بنا به تعریف اپستین^۳ عبارت است، از گروه یا سازمانی با عنوان و هویتی خاص است، که می‌کوشد با معرفی نامزد و یا نامزدهای موردنظر خود در انتخابات مختلف قدرت را در دست گیرد (گاو جا، ۱۳۹۵: ۲۰). و با این کار مهم‌ترین نقش خود را در انتخابات ایفا می‌نمایند (محمدی اصل، ۱۳۹۳: ۳۳). احزاب را اغلب مهم‌ترین نهاد سیاسی در سیاست و حکومت نوین قلمداد کرده‌اند. آن‌ها ابزاری برای تحکیم اقتدار حکومت‌ها، کانالی برای مشارکت نیروها و گروه‌های سیاسی-اجتماعی در صحنه سیاست، ساز و کاری برای برانگیختن توده‌ها از مقاصد سیاسی نخبگان، حلقه‌ای برای پیوند دادن گروه‌های قومی، صنفی و مذهبی و وسیله‌ای برای تظاهر به مردمی بودن حکومت‌ها هستند. به همین دلیل کمتر نظام نوینی را می‌توان یافت که بدون وجود یک یا چند حزب عمل کند (حسینی، ۱۳۷۸: ۷).

ساموئل هانتینگتون^۴، در کتاب سامان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی در چارچوب رهیافت نهادگرایی با در نظر گرفتن دو معیار سطح نهادمندی و سطح مشارکت سیاسی، که به‌نوعی مرتبط با کارکرد حزبی و مشارکت سیاسی انتخاباتی در کشور نیز

¹ - <https://time.com/6550920/world-elections-2024>

³ political parties and factions

⁴ Epstein

¹ Samuel P. Huntington

می تواند باشد. این موضوع اشاره می کند در «جوامعی که گسترش سطح مشارکت سیاسی آن‌ها از سطح نهادمندی سیاسی به علت عدم نهادینگی احزاب سیاسی بالا می‌زند از نظر مشارکت سیاسی ناستوار و جذب نیروهای اجتماعی جدید به عرصه سیاست به صورت مستقیم و با روش‌های خود است» (هانتینگتون، ۱۳۷۰: ۱۲۴-۱۲۰). از نظر وی عمده‌ترین ابزارهای نهادینه‌سازی مشارکت سیاسی احزاب سیاسی، انتخابات و مجالس قانون‌گذاری می‌باشند، که نهاد شاخص آن‌ها احزاب سیاسی و نظام حزبی به سبب وجود سازمان و تشکیلات پایدار، فعالیت در سطح ملی و منطقه‌ای، تلاش برای کسب قدرت از مجاری قانونی و کسب و حمایت عمومی به‌ویژه از طریق انتخابات است (نقیب‌زاده، ۱۳۸۸: ۱۵). که باعث ایجاد تعادل بین سطح مشارکت و نهادمندی مشارکت و استواری آن در جامعه است. مضاف بر این احزاب سیاسی دارای کار و ویژه‌های انتخاباتی نظیر شکل دادن و اثرگذاری بر افکار عمومی، گزینش نامزدهای انتخابات دارای ارزش پشتیبانی و ساماندهی و نظم‌بخشی به کار انتخاب شوندگان به منظور جلوگیری از رها شدن و بی‌تفاوتی در قبال رأی دهندگان می‌باشند (اخوان کاظمی، ۱۳۷۸: ۱۰۳-۱۰۵). که این خود در عملکرد منتخبین و توقعات رأی دهندگان از منتخبین مؤثر است. از نظر هانتینگتون گسترش و استواری مشارکت سیاسی توسط احزاب سیاسی نهادمند صورت می‌گیرد «فراگرد گسترش مشارکت سیاسی زمانی می‌تواند ادامه یابد که سازمان‌های حزبی حاصل از آن بتوانند به‌خوبی به سازمان‌دهی و بسیج توده‌ها پردازند و زمانی این جنبش‌های توده‌وار کارایی خواهند داشت. که محصول یک مبارزه رقابت‌آمیز باشند» (هانتینگتون، ۱۳۷۰: ۶۰۳).

نهادمند شدن نیز از نظر هانتینگتون فراگردی است. که سازمان‌ها و شیوه‌های عمل با آن ارزش و ثبات می‌یابند. سطح نهادمندی هر سازمان از نظر هانتینگتون را می‌توان با معیارهایی همچون تطبیق‌پذیری، پیچیدگی، استقلال و انسجام آن‌ها اندازه‌گیری نمود. از نظر هانتینگتون اولین معیار نهادمندی، تطبیق‌پذیری است. تطبیق‌پذیری یک سازمان را

می‌توان با عمر آن و نیز قابلیت تطبیق با دگرگونی‌ها اندازه گرفت (هانتینگتون، ۱۳۷۰: ۲۵). که بنا بر سابقه شکل‌گیری و مشخصاتی که احزاب سیاسی دارند در پایداری مشارکت و رقابت در انتخابات مؤثرند. دومین معیار نهادمندی در نظریه هانتینگتون، پیچیدگی است، به عقیده هانتینگتون هر چه یک سازمان از نظر سلسله‌مراتب و کارکردها پیچیده‌تر باشد، سطح نهادمندی آن بالاتر است. سازمانی که مقاصد گوناگون دارد بهتر از سازمانی که تنها یک مقصود دارد، می‌تواند خود را با موقعیت‌های از دست رفتن یک مقصود تطبیق دهد. آن‌گونه سازمان سیاسی که وابسته به یک نفر باشد ناپایدارترین سازمان سیاسی است (هانتینگتون، ۱۳۷۰: ۳۳). سومین معیار نهادمندی در آرای هانتینگتون درجه استقلال است. نهادمندی سیاسی از جهت استقلال آن به معنای رشد سازمان‌ها و شیوه‌ای عمل سیاسی آنان است، به‌طوری‌که سازمان بیانگر مصالح گروه‌های اجتماعی خاص خود نباشند و از استقلال و نهادمندی بهره‌مند باشد (هانتینگتون، ۱۳۷۰: ۳۵). علاوه بر موارد فوق هانتینگتون در جایی دیگر اظهار می‌دارد «قدرت نهادی یک حزب در صورتی اثبات می‌شود که پس از کناره‌گیری یا مرگ رهبر فرهمندی که نخستین بار آن حزب را تأسیس و به قدرت رسانده است، آن حزب همچنان پابرجا بماند» (هانتینگتون، ۱۳۷۰: ۵۹۳).

جناح^۱ نیز تقریباً همزاد واژه حزب است. این دو واژه در غرب ابتدا به‌جای هم به کار برده می‌شدند، اما به تدریج «جناح» به معنای دسته یا گروهی در درون «حزب» به کار رفت. و هر حزبی معمولاً به دو یا جناح تقسیم می‌شود. در ایران واژه جناح کاربرد دیگری دارد و برخلاف تعبیر غرب شامل چندین حزب می‌شوند. جناح به‌عنوان یکی از واقعیت‌های موجود در کشور در تمام حوزه‌های مهم سیاسی-اجتماعی از جمله انتخابات ورود و نگرش^۲ گسترده‌ای دارند. جناح‌های سیاسی اگرچه در نهایت انتخابات را به نام

1. faction

2. Attitude

خود رقم می‌زنند، اما نمی‌توان گفت که جناح‌های سیاسی در قالب احزاب سیاسی فعالیت‌های انتخاباتی خود را به انجام می‌رسانند. چرا که در اصل رقابت احزاب سیاسی در انتخابات بر اساس یک سری اصول و مبانی صورت می‌گیرد و می‌توان آن را به‌طور علمی ریشه‌یابی و از نظر تاریخی مورد مطالعه قرار داد «احزاب سیاسی هم‌زمان با آیین‌های انتخاباتی و پارلمانی به وجود آمده‌اند و توسعه آن‌ها توأمان صورت گرفته است» (دوورژه، ۱۳: ۱۳۹۵). در صورتی که جناح‌های سیاسی در ایران بر اساس اصول و مبانی احزاب سیاسی رفتار نمی‌کنند و فعالیت منظم چارچوب داری که احزاب سیاسی از آن پیروی می‌کنند از خود نشان نمی‌دهند (زکی زاده، ۱۳۸۸: ۱۳۵-۱۳۶). بنا بر استدلال هانتینگتون «گروه‌بندی‌های سیاسی را اگرچه به‌ظاهر می‌توان حزب نامید، اما از پایداری سازمانی و پشتیبانی اجتماعی که جوهره حزبی‌اند، بی‌بهره‌اند. این گروه‌بندی‌ها در واقع، جناح‌هایی بیش نیستند» (هانتینگتون، ۱۳۹۲: ۵۹۷). بر این اساس ناکارآمدی جناح‌های سیاسی در خصوص مشارکت نهادمند و رقابت در انتخابات و منتخبین ناشی از رفتار مبهم آن‌ها در مقایسه با احزاب سیاسی است.

۲،۱- مشارکت سیاسی و رقابت انتخاباتی^۱

مشارکت در انتخابات از انواع مشارکت متعارف است، بدین معنی که در چارچوب قوانین و مقررات رسمی یک کشور انجام می‌پذیرد و به معنای شرکت در هرگونه انتخابات و رأی دادن در آن است (عبدالمطلب، عبدالله و سیدامامی، ۱۳۸۹: ۱۱۸). رابرت دال^۲ در کتاب تجزیه و تحلیل جدید سیاست، مواردی نظیر شرکت در انتخابات ریاست جمهوری، شرکت در انتخابات محلی و فعالیت برای یک نامزد یا حزب در طول انتخابات را مشارکت سیاسی می‌نامد (مصفا، ۱۳۷۵: ۳۶). سلیز^۳ مشارکت سیاسی را

3. political participation and election competition

4. Robert A. Dahl

5. Sills

فعالیت ارادی می‌داند، که از طریق آن اعضای جامعه به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در انتخاب حاکمان و در شکل دادن به سیاست عمومی سهیم می‌شوند (سیلز، ۱۹۶۸: ۲۵۲). در واقع مشارکت سیاسی رفتاری است که اثر می‌گذارد و یا قصد تأثیر بر نتایج حکومتی را دارد. در این زمینه گاستون بوتول^۱ در اهمیت آرای عمومی و تأثیر بر این باور است که «آرای عمومی وسیله شناختی برای دولت‌مرد سیاسی به‌ویژه آشکارکننده شکایت‌های مردم و اشتیاق آنان به آن است» (بوتول، ۱۳۷۱، ۱۲۴).

رابرت دال نیز در اهمیت توجه به مقوله مشارکت و رقابت سیاسی به‌طور هم‌زمان دو رکن «رقابت عمومی»^۲ و «مشارکت عمومی»^۳ را عوامل اساسی تکثرگرایی سیاسی می‌داند و پیشرفت به سمت دموکراسی را در صورتی پایدار و مسلم می‌داند، که رقابت قبل از مشارکت توسعه یابد (رز، ۱۳۹۰: ۸۶).

۳،۱ - انتخابات ریاست جمهوری در ایران

یکی از ویژگی‌های برجسته نظام جمهوری اسلامی، برگزاری انتخابات متعدد است که در آن مردم نقش اساسی در تعیین سرنوشت خود ایفا می‌کنند. در خصوص بررسی انتخابات ریاست جمهوری مروری کلی خواهیم داشت:

در اولین دوره انتخابات ریاست جمهوری که در تاریخ پنجم بهمن ۱۳۵۸ با رقابت ۱۲۴ نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۲۰,۹۹۳,۶۴۳ نفر بودند که طی آن تعداد ۱۴,۱۵۲,۹۰۷ نفر در انتخابات شرکت نمودند. میزان مشارکت در انتخابات (۶۷,۴۱) و منتخب تعداد ۱۰,۷۵۳,۷۵۲ رأی کسب نمود، درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۷۷,۹۹ درصد) و (۵۱,۲۲ درصد) است.

6. Gaston Bouthoul

1. General competition

2. Public participation

دومین دوره انتخابات ریاست جمهوری به علت تصویب طرح عدم کفایت اولین رئیس جمهور زودتر از وقت مقرر در دوم مرداد ۱۳۶۰ با رقابت چهار نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۲۲,۶۸۷,۰۱۷ نفر بودند که طی آن تعداد ۱۴,۵۷۲,۴۹۳ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۶۴,۲۳ درصد) و منتخب تعداد ۱۲,۷۷,۰۵۰ رأی کسب نمود، درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۸۷,۶۲) و (۵۶,۲۹) است.

سومین دوره انتخابات ریاست جمهوری پس از شهادت محمدعلی رجایی در تاریخ دهم مهر ۱۳۶۰ با رقابت چهار نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی ۲۰,۹۹۳,۶۴۳ بودند که طی آن تعداد ۱۶,۸۴۷,۷۱۵ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت (۷۴,۲۶ درصد) و منتخب تعداد ۱۵,۹۰۵,۹۸۷ رأی کسب نمود، درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۹۴,۴۱) و (۷۰,۱۱) است.

چهارمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در تاریخ ۲۵ مرداد ۱۳۶۴ با رقابت سه نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی دادن در انتخابات ۲۵,۹۹۳,۸۰۲ نفر بود. که طی آن تعداد ۱۴,۲۳۸,۵۸۷ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۵۴,۷۸ درصد) و منتخب تعداد ۱۲,۲۰۵,۰۱۲ رأی کسب نمود، درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۸۵,۷۱) و (۴۶,۹۵) است.

پنجمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در ششم خرداد ۱۳۶۸ با رقابت دو نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۳۰,۱۳۹,۵۹۸ نفر بودند که طی آن تعداد ۱۶,۴۵۲,۵۶۲ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت (۵۴,۵۹ درصد) و منتخب تعداد ۱۵,۵۵۰,۵۳۷ رأی کسب نمود، درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۹۴,۵۱) و (۵۱,۰۶) است.

هم‌زمان با انتخابات فوق همه‌پرسی بازنگری قانون اساسی که طی آن پست نخست‌وزیری حذف گردید نیز برگزار شد و طی آن ۱۶۴۲۸۹۷۶ نفر در انتخابات (۵۴,۵۱) شرکت کردند.

ششمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در تاریخ ۲۱ خرداد ۱۳۷۲ با رقابت چهار نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۳۳,۱۵۶,۰۵۵ نفر بودند که طی آن تعداد ۱۶,۷۹۶,۷۵۵ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۵۰,۶۶ درصد) و منتخب تعداد ۱۰,۵۵۶,۴۹۹ رأی کسب نمود، درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۶۲,۹۱) و (۳۱,۸۷) است.

هفتمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در تاریخ دوم خرداد ۱۳۷۶ با رقابت چهار نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۳۶,۴۶۶,۴۸۷ نفر بودند که طی آن تعداد ۲۹,۱۴۵,۷۴۵ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۷۹,۹۲ درصد) و منتخب تعداد ۲۰,۱۳۸,۷۸۴ رأی کسب نمود، درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۶۹,۰۹) و (۵۷,۹۷) است.

هشتمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در تاریخ ۱۸ خرداد ۱۳۸۰ با رقابت ۱۰ نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۴۲,۱۷۰,۲۳۰ نفر بودند که طی آن تعداد ۲۸,۱۵۵,۹۶۹ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۶۶,۷۷ درصد) و منتخب تعداد ۲۱,۶۵۹,۰۵۳ رأی کسب نمود و درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۷۷,۱۲) و (۵۱,۳۶) است.

مرحله اول نهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در ۲۷ خرداد ۱۳۸۴ با رقابت ۷ نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۴۶,۷۸۶,۴۱۸ نفر بودند که

طی آن تعداد ۸۵۷,۴۰۰ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۶۲,۸۴ درصد) و تعداد و درصد آرای دو نفر از نامزدهای راه یافته به مرحله دوم به ترتیب محمود احمدی نژاد (۵,۷۱۱,۶۹۶ (درصد آرا ۱۹,۴۳) و اکبر هاشمی رفسنجانی (۶,۲۱۱,۹۴۷ (درصد آرا ۲۱,۱۳) و درصد آرای راه یافتگان به مرحله دوم نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۱۲,۲۱) و (۱۳,۲۸) است. مرحله دوم نهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری نیز در سوم تیر ۱۳۸۴ با رقابت دو نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۴۶,۷۸۶,۴۱۸ نفر بودند که طی آن تعداد ۲۷,۹۵۸,۹۳۱ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۵۹,۷۶ درصد) و منتخب تعداد ۱۷,۲۸۴,۷۸۲ رأی کسب نمود و درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۳۱,۸۲) و (۳۶,۹۴) است.

دهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در تاریخ ۲۲ خرداد ۱۳۸۸ با رقابت چهار نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۴۶,۱۹۹,۹۹۷ نفر بودند که طی آن تعداد ۳۹,۳۷۱,۲۱۴ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۸۵,۲۲ درصد) و منتخب تعداد ۲۴,۵۲۷,۵۱۶ رأی کسب نمود و درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۶۲,۶۲) و (۵۳,۰۹) است.

یازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در تاریخ ۲۴ تیر ۱۳۹۲ با رقابت شش نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۵۰,۴۸۳,۱۹۲ نفر بودند که طی آن تعداد ۳۳,۸۲۱,۵۳۸ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۷۲,۹۴ درصد) و منتخب تعداد ۱۸,۶۱۳,۳۲۹ رأی کسب نمود و درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۵۰,۷۱) و (۳۶,۸۷) است.

دوازدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در تاریخ ۲۹ اردیبهشت ۱۳۹۶ با رقابت چهار نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۵۰۵۶,۴۱۰,۲۷۵ نفر بودند که طی آن تعداد ۴۱,۳۶۶,۰۸۵ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۷۳,۳۳ درصد) و منتخب تعداد ۲۳,۶۳۶,۶۵۲ رأی کسب نمود و درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۵۷,۱۴) و (۴۱,۰۹) است.

سیزدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در تاریخ ۲۸ خرداد ۱۴۰۰ با رقابت چهار نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۵۹,۳۱۰,۳۰۷ نفر بودند که طی آن تعداد ۲۸,۹۳۳,۰۰۴ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۴۸,۸۰ درصد) و منتخب تعداد ۱۸,۰۲۱,۹۴۵ رأی کسب نمود و درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۶۲,۱۷) و (۳۰,۳۹) است.

مرحله اول چهاردهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در تاریخ هشتم تیر ۱۴۰۳ با رقابت چهار نامزد انتخابات برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۶۱,۴۵۲,۳۲۱ نفر بودند که طی آن تعداد ۲۴,۵۳۵,۱۸۵ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۳۹,۹۲ درصد) و تعداد آرای دو نفر از راه یافته به مرحله دوم به ترتیب مسعود پزشکیان ۱۰,۴۱۵,۹۹۱ با درصد آرا ۴۲,۴۷ و سعید جلیلی ۹,۴۷۳,۲۹۸ با درصد آرا ۳۸,۶۳۱ و درصد آرا نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب ۱۶,۹۵ و ۱۵,۴۲ است. مرحله دوم چهاردهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری نیز در ۱۵ تیر ۱۴۰۳ با رقابت بین دو نامزد انتخابات راه یافته به مرحله دوم برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۶۱,۴۵۲,۳۲۱ نفر بودند که طی آن تعداد ۳۰,۵۳۰,۱۵۷ نفر در انتخابات شرکت کردند. میزان مشارکت در انتخابات (۴۹,۰۸ درصد) و منتخب تعداد

۱۶,۳۸۴,۴۰۳ رأی کسب نمود و درصد آرای منتخب نسبت به آرای صحیح و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب ۵۳,۰۶ و ۲۶,۶۶ درصد است.

در طی برگزاری چهارده دوره انتخابات ریاست جمهوری با احتساب مرحله اول و دوم انتخابات دوره‌های نهم و چهاردهم روی هم تعداد ۶۶۳۱۷۵۰۹۸ نفر واجد شرایط رأی بوده‌اند. که طی آن تعداد ۴۰۹۲۷۹۷۰۴ نفر در انتخابات شرکت کردند. و میانگین مشارکت در طی دوره‌های فوق ۶۱,۷۱ درصد است. و منتخبین انتخابات نیز روی هم تعداد ۲۴۲۶۴۲۹۸۸ رأی کسب نموده‌اند. و درصد آرای منتخبین نسبت به کل آرای مأخوذ و نسبت به واجدین شرایط رأی به ترتیب (۶۹,۶۵) و (۳۶,۵۸) می‌باشند. همچنین در طی چهارده دوره برگزاری انتخابات تعداد ۱۵۲ نفر نامزد انتخابات شدند و ۹ نفر رئیس‌جمهور شده‌اند. و میانگین مشارکت از دوره اول تا دوره دوازدهم بالای ۵۰ درصد است. و مشارکت در طی دوره‌های سیزدهم ۴۸,۸۰ و چهاردهم (مرحله اول ۳۹,۹۲ و دوم ۴۹,۰۸) زیر ۵۰ درصد است. که به تناسب آن آرای منتخبین نیز به نسبت واجدین شرایط رأی در دوره‌های فوق به ترتیب ۳۰,۳۹ و ۲۶,۶۶ کاهش یافته است.

۲. پیشینه پژوهش

با بررسی‌های به عمل آمده در خصوص پیشینه پژوهش تاکنون پژوهشی علمی تحت یافت نگردید. و مطالب منتشر شده در این خصوص نیز بیشتر جنبه ژورنالیستی داشته و مربوط به گمانه‌زنی‌ها و تحلیل‌های بعضاً ارزنده و قابل بهره‌برداری از انتخابات فوق است. که توسط نخبگان، احزاب و جناح‌های سیاسی و... در مقطع زمانی قبل، حین و بعد از برگزاری مرحله اول و دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری توسط سایت‌ها، روزنامه‌ها و خبرگزاری‌ها بسط و انتشار یافته است.

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر با مدنظر قرار دادن این اصل اساسی که روش بررسی موضوعات سیاسی - اجتماعی که انتخابات و موضوعات مربوط به انتخابات نیز جزو آن می‌باشند، رانسبی و تابع موضوع تحقیق، اهداف، تئوری‌ها و چارچوب مفهومی استفاده شده در پژوهش می‌داند. باهدف کاربردی از طریق مطالعات اکتشافی شامل بررسی متون و منابع مکتوب و بهره‌گیری از صاحب‌نظران و کارشناسان حوزه‌های مختلف با در نظر گرفتن جنبه‌های علمی، فنی و تخصصی انتخابات به‌عنوان یک مفهوم مطرح و برجسته از طریق روش تحلیلی - توصیفی با امکان نظر از مباحث نظری پژوهش و همچنین تجزیه و تحلیل داده‌های آماری میزان مشارکت و آرای مرحله اول و دوم نامزدهای انتخابات و پراکندگی آرای آنان در استان‌های کشور، از طریق مقایسه و تطبیق که جایگاهی محوری در اندیشه بشر دارد و هسته روش شناختی روش علمی به شمار می‌رود (طیب، ۱۳۷۶: ۳). به موضوع انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری پرداخته است. پژوهش حاضر از این جهت که ترکیبی از متون و منابع مکتوب و نظرات کارشناسان و داده‌های آماری مراحل اول و دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری و ادوار قبل آن است، از نظر نوع داده‌ها کیفی و کمی در زمره پژوهش‌های تبیینی - اکتشافی است.

۴. انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری از زبان آمار و ارقام

بر پایه آمارهای انتشار یافته توسط وزارت کشور از انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در دور نخست که در تاریخ هشتم تیرماه ۱۴۰۳ برگزار شد. تعداد واجدین شرایط رأی در انتخابات ۶۱,۴۵۲,۳۲۱ نفر بودند. که طی آن تعداد ۲۴,۵۳۵,۱۸۵ نفر در انتخابات شرکت و مشارکت ۳۹,۹۶ درصد در انتخابات رغم زدنند. در مرحله دوم انتخابات نیز که در تاریخ ۱۵ تیر ۱۴۰۳ با رقابت بین دو نامزد راه یافته به مرحله دوم انتخابات برگزار شد. تعداد ۳۰,۵۳۰,۱۵۷ نفر در انتخابات شرکت کردند. و مشارکت ۴۹,۰۸ صورت گرفت. و منتخب نیز نسبت به کل آرای مأخوذه ۵۳,۰۶ درصد آرا و نسبت

به کل واجدین شرایط رأی ۲۶,۶۶ درصد آرا کسب نمود. که در ادامه از زبان آمار و ارقام جهت کسب تصویر کلی از انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری به مقایسه آرای باطله مرحله اول و دوم انتخابات دوره چهاردهم دوره ریاست جمهوری با دوره سیزدهم آن، مقایسه میزان مشارکت مرحله اول و دوم انتخابات دوره چهاردهم با انتخابات ادوار قبلی آن، مقایسه میزان مشارکت مرحله اول و دوم استان‌های کشور، مقایسه تغییر در اختلاف میزان مشارکت مرحله اول و دوم استان‌های کشور، مقایسه آرا و اختلاف آرای مرحله اول و دوم نامزدهای مرحله دوم در استان‌های کشور و مقایسه پراکنندگی آرای پزشکیان و جلیلی در مرحله اول و دوم انتخابات استان‌های کشور پرداخته می‌شود.

۱,۴- مقایسه آرای باطله مرحله اول و دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری با انتخابات سیزدهمین دوره ریاست جمهوری

آرای مأخوذه در انتخابات عبارت از مجموع آرای صحیح و آرای باطله است. آرای باطله خود به آرای باطله مأخوذه و آرای باطله غیر مأخوذه که مصادیق آن‌ها به ترتیب در مواد (۲۵، ۲۸) و (۲۶) قانون انتخابات ریاست جمهوری مشخص است، تقسیم می‌شود. و از آنجا که انتخاب رئیس جمهور بر اساس ماده ۱۲ قانون انتخابات ریاست جمهوری با کسب اکثریت مطلق آرا است. آرای باطله مأخوذه در حدنصاب اکثریت مطلق محاسبه می‌شود. ولی آرای باطله غیر مأخوذه در حدنصاب اکثریت مطلق محاسبه نمی‌شود. مقایسه آرای باطله غیر مأخوذه مرحله اول و دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری با انتخابات دوره سیزدهم حاکی از کاهش آرای باطله غیر مأخوذه هر دو مرحله انتخابات و تبدیل به آرای مؤثر در نتیجه انتخابات و تعیین منتخب است. در انتخابات سیزدهمین دوره ریاست جمهوری تعداد سه میلیون و ۷۴۰ هزار و ۶۸۸ رأی باطله غیر مأخوذه به صندوق‌ها ریخته شد که معادل ۱۳,۱ درصد کل آرای مأخوذه و ۶,۳

درصد کل واجدان شرایط رأی است. درحالی که در مرحله اول انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری تعداد یک میلیون و ۵۶ هزار و ۱۵۹ رأی باطله غیر مأخوذه معادل ۴,۳ درصد کل آرای مأخوذه و ۱,۷ درصد کل واجدین شرایط حق رأی به صندوقها ریخته شد. در مرحله دوم انتخابات نیز تعداد ۶۰۷۵۷۵ آرای باطله غیر مأخوذه به صندوقها ریخته شد، که معادل ۱,۹۹ درصد کل آرای مأخوذ و ۰,۹۹ درصد کل واجدین شرایط رأی است. مقایسه آرای باطله غیر مأخوذه مرحله اول و دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری نیز حاکی از کاهش ۲,۳۱ درصدی کل آرای مأخوذه و ۰,۷۱ درصد کل واجدین شرایط رأی مرحله دوم نسبت به مرحله اول است.

۲,۴- مقایسه میزان مشارکت مرحله اول و دوم انتخابات چهاردهمین دوره

ریاست جمهوری با انتخابات دوره‌های قبل ریاست جمهوری

با در نظر گرفتن میزان مشارکت ۳۹,۹۶ درصدی واجدین شرایط رأی در دور نخست و ۴۹,۸ درصدی در مرحله دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری و با عنایت به مشارکت ۶۷,۴۱ درصدی و مشارکت ۶۴,۲۳ درصدی و مشارکت ۷۴,۲۶ درصدی و مشارکت ۵۴,۷۸ درصدی و مشارکت ۵۴,۵۹ درصدی و مشارکت ۵۰,۶۶ درصدی و مشارکت ۷۹,۹۲ درصدی و مشارکت ۶۶,۷۷ درصدی و مشارکت ۶۲,۸۴ درصدی در مرحله اول انتخابات نهمین دوره ریاست جمهوری و مشارکت ۵۹,۷۶ درصدی در مرحله دوم انتخابات نهمین دوره ریاست جمهوری و مشارکت ۷۲,۹۴ درصدی و مشارکت ۷۲,۹۴ درصدی و مشارکت ۷۳,۳۳ درصدی و مشارکت ۴۸,۸۰ درصدی به ترتیب در انتخابات اولین، دومین، سومین، چهارمین، پنجمین، ششمین، هفتمین، هشتمین، نهمین مرحله اول و دوم، دهمین، یازدهم، دوازدهم و سیزدهم در مقایسه با میزان مشارکت مرحله اول انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری به ترتیب نسبت به دور اول ۲۷,۴۵ دوم ۲۴,۲۷ سوم ۳۴,۳ چهارم ۱۴,۸۲ پنجم ۱۲,۶۳ ششم ۱۰,۷ هفتم ۳۹,۹۶ هشتم

۲۶,۸۱ نهم مرحله ۲۲,۸۶ نهم مرحله دوم ۱۹,۸۱ دهم ۴۵,۲۶ یازدهم ۳۲,۹۸ دوازدهم ۳۲,۳۷ سیزدهم ۸,۸۴ درصد کاهش مشارکت داشته است. در مرحله دوم نیز به ترتیب نسبت به دور اول ۱۷,۶۱ دوم ۱۴,۴۳ سوم ۲۴,۴۶ چهارم ۴,۹۸ پنجم ۴,۷۹ ششم ۰,۸۶ هفتم ۳۰,۱۲ هشتم ۱۶,۹۷ نهم مرحله اول ۱۳,۰۲ نهم مرحله دوم ۹,۹۶ دهم ۳۵,۴۲ یازدهم ۲۳,۱۴ دوازدهم ۲۳,۵۳ کاهش مشارکت داشته و نسبت به دوره سیزدهم یک درصد افزایش مشارکت داشته است.

۳,۴- مقایسه میزان مشارکت مرحله اول و دوم استان‌های کشور در انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری

با عنایت به مشارکت ۳۹,۹۶ درصدی در مرحله اول انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری هم چنان که جدول شماره ۲- نشان می‌دهند. غیر از استان‌های خراسان جنوبی، یزد و قم که به ترتیب میزان مشارکت آن‌ها ۶۴,۱۵ و ۵۸,۳۱ و ۵۷,۳۳ درصد است. و در مرحله اول انتخابات بیشترین رأی به آقای جلیلی داده‌اند در ۱۷ استان کشور مشارکت بین ۴۰,۵ تا ۴۹,۳۹ درصد است و در ۱۱ استان دیگر نیز میزان مشارکت بین ۲۳,۶۷ تا ۳۹,۹۴ درصد است. استان کردستان با میزان مشارکت ۲۳,۶۷ کمترین میزان مشارکت در مرحله اول انتخابات داشته است. همچنین با در نظر گرفتن مشارکت ۴۹,۸ درصدی در مرحله دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در ۱۳ استان کشور میزان مشارکت بالای ۵۰ درصد بین ۵۰,۵۵ تا ۵۷,۹۸ درصد است. در پنج استان یزد، اردبیل، کهگیلویه و بویراحمد، قم و آذربایجان شرقی میزان مشارکت بالای ۶۰ درصد بین ۶۲,۲۴ درصد تا ۶۹,۵۱ درصد است، که شامل ترکیبی از آرای (آقای پزشکیان در اردبیل ۸۳,۶۴ و آذربایجان شرقی ۸۵,۱۵ درصد) و (آقای جلیلی در کهگیلویه و بویراحمد ۵۳,۴۰ و قم ۷۴,۲۰ درصد) است. استان خراسان جنوبی با میزان مشارکت ۷۰,۰۸ درصد در مرحله دوم انتخابات از بالاترین میزان مشارکت برخوردار است. همچنین در ۱۰ استان کشور که ترکیبی از استان‌های مرکزی و مرزی است میزان مشارکت بین ۴۰,۷۱ تا ۴۸,۸۳ درصد

است. استان تهران نیز با میزان مشارکت ۳۹,۹ درصد در ردیف ۳۰ استان‌های کشور قرارداد و استان کردستان با کمترین میزان مشارکت ۲۹,۲۴ درصدی در ردیف آخر استان‌های کشور قرار دارد. بدین سبب میزان مشارکت مرحله دوم انتخابات نسبت به مرحله اول آن در تمام استان‌های کشور با درصد متفاوت افزایش یافته است.

۴,۴- مقایسه تغییر در اختلاف میزان مشارکت مرحله اول و دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در استان‌های کشور

هم چنان که جدول شماره ۲- نشان می‌دهد. میزان مشارکت مرحله دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری برخلاف رویه مرسوم، نسبت به مرحله اول آن همراه با افزایش ۹,۸۴ درصدی است. که این افزایش مشارکت در کلیه استان‌های کشور نیز به نسبت متفاوت صورت گرفته است. که طی آن اختلاف افزایش میزان مشارکت در ۱۶ استان کشور بیشتر از ۱۰,۰۰ درصد و در بین ۱۰,۱۵ تا ۱۸,۰۴ درصد است.^۱ در ۱۵ استان تهران، کردستان، خراسان جنوبی، سمنان، قم که ترکیبی از استان‌های مرزی و مرکزی شامل می‌شوند به ترتیب با افزایش مشارکت ۰,۹ و ۷,۰۷ و ۵,۹۳ و ۶,۵۸ و ۷,۰۷ در مرحله دوم انتخابات کمترین اختلاف افزایش مشارکت داشته‌اند. و ۱۰ استان دیگر نیز در بین بیشترین و کمترین اختلاف میزان مشارکت قرار دارند.^۲

۵,۴- مقایسه آرا و اختلاف آرای مرحله اول و دوم نامزدهای مرحله دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در استان‌های کشور

۱. استان‌های آذربایجان شرقی و غربی، بوشهر، چهارمحال و بختیاری، اردبیل، کهگیلویه و بویراحمد، ایلام،

لرستان، سیستان و بلوچستان، فارس، قزوین، کرمانشاه، گیلان، مازندران، یزد و زنجان.

۲. اصفهان، البرز، خراسان‌های رضوی و شمالی، خوزستان، کرمان، گلستان، مرکزی، هرمزگان و همدان.

هم چنان که جدول شماره ۳- نشان می‌دهد، دامنه اختلاف آرای مرحله اول انتخابات بین آقای پزشکیان و آقای جلیلی در ۱۲ استان کشور که در هر دو مرحله به آقای پزشکیان رأی داده‌اند بین ۱,۶۱+ و ۶۴,۰۹+ به ترتیب مربوط به استان‌های چهارمحال بختیاری به‌عنوان کمترین و آذربایجان غربی بیشترین است. در حالی که دامنه اختلاف آرای مرحله اول انتخابات بین آقای پزشکیان و آقای جلیلی در بین ۱۱ استان کشور که در هر دو مرحله به آقای جلیلی رأی داده‌اند، بین ۷,۸۸+ و ۶۱,۷۳+ به ترتیب مربوط به استان‌های خوزستان به‌عنوان کمترین و قم به‌عنوان بیشترین است. در مرحله دوم نیز در بین ۱۲ استان که به آقای پزشکیان رأی داده‌اند اختلاف آرا بین ۰,۵۹+ و ۷۰,۷۱+ به ترتیب مربوط به استان‌های چهارمحال بختیاری به‌عنوان کمترین و آذربایجان غربی بیشترین است. در حالی که در مرحله دوم انتخابات از بین ۱۱ استان کشور که در هر دو مرحله به آقای جلیلی رأی داده‌اند، دامنه اختلاف آرا بین ۰,۵۹+ و ۴۳,۳۷+ به ترتیب مربوط به استان‌های یزد به‌عنوان کمترین قم بیشترین است. همچنین مقایسه میزان اختلاف آرای مرحله اول و دوم نامزدهای مرحله دوم در ۸ استان کشور که آرای چرخشی داشته‌اند، نشان می‌دهد که ۶ استان فارس، قزوین، مازندران، همدان، بوشهر و البرز از ۸ استان که در مرحله اول انتخابات به آقای جلیلی رأی داده بودند بین ۲,۶۴+ و ۱۴,۶۱+ است و دامنه اختلاف آرا در استان‌های فوق که در مرحله دوم به آقای پزشکیان رأی داده‌اند بین ۱,۵۷+ و ۱۴,۶۱+ است. اختلاف آرا در دو استان لرستان و کهگیلویه و بویر احمد که در مرحله اول به آقای پزشکیان و در مرحله دوم به آقای جلیلی رأی دادند، به ترتیب در مرحله اول بین ۷,۴۸+ و ۷,۹۲+ و در مرحله دوم بین ۰,۵۲+ و ۶,۸۱+ است.

۶,۴- مقایسه پراکندگی آرای پزشکیان و جلیلی در مرحله اول و دوم انتخابات چهاردهمین ریاست جمهوری به تفکیک استان‌های کشور.

از آنجا که انتخابات، سنجه شناخت نگرش‌ها، برداشت‌ها، تنگناها و چالش‌های جامعه است، توزیع نتایج آرای رأی دهندگان نواحی مختلف روی نقشه گویای تفاوت‌های رفتاری مکان‌های مختلف و تأثیر آن بر رفتار سیاسی است (مویر، ۱۳۷۹: ۲۵۶). بر این اساس همان‌طور که جدول شماره ۳- نشان می‌دهد پراکندگی آرا در ۱۲ استان آذربایجان شرقی و غربی، اردبیل، ایلام، تهران، چهارمحال بختیاری، زنجان، سیستان و بلوچستان، کردستان، کرمانشاه، گلستان و گیلان که ترکیبی از استان‌های غرب و شمال غرب ایران و مناطق مرزی و پیرامون که دارای جمعیت متکثر قومی و مذهبی هستند در هر دو مرحله: در مرحله اول تعداد ۵۵۶۵۶۳۰ رأی و در مرحله دوم تعداد ۶۰۱۷۴۵ به آقای پزشک‌یان رأی دادند و ۱۱ استان اصفهان، خراسان‌های رضوی، جنوبی و شمالی، خوزستان، سمنان، قم، کرمان، مرکزی، هرمزگان و یزد که ترکیبی از استان‌های مرکزی کشور و مرزی و جمعیت نسبتاً یکدست غیر متکثر از نظر قومی و مذهبی هستند، در مرحله اول تعداد ۵۳۰۴۰۴ رأی و در مرحله دوم تعداد ۷۱۵۲۹۸ رأی به آقای جلیلی داده‌اند و ۶ استان فارس، قزوین، مازندران، همدان، بوشهر و البرز از میان ۸ استان کشور که در مرحله اول و دوم انتخابات به‌صورت چرخشی رأی داده‌اند و در مرحله اول انتخابات به آقای جلیلی رأی داده بودند، در مرحله دوم به آقای پزشک‌یان رأی داده‌اند. و دو استان لرستان و کهگیلویه و بویر احمد نیز که در مرحله اول به آقای پزشک‌یان رأی داده‌اند، در مرحله دوم به آقای جلیلی رأی داده‌اند. در کل مقایسه پراکندگی آرا در استان‌ها و تعداد آرای اختصاص یافته به نامزدها نشان داد، که پراکندگی در تعداد استان‌ها و آرای آقای پزشک‌یان بیشتر از آقای جلیلی است.

جدول ۱- میزان مشارکت و مقایسه آرای مرحله اول و دوم نامزدهای انتخابات

چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در استان‌های کشور^۱

میزان مشارکت و مقایسه آرای مرحله اول و دوم نامزدهای انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در استان‌های کشور

آرای پورمحمدی	آرای قالیباف	آرای جلیلی	آرای پزشکیان	میزان مشارکت	مجموع آرای مأخوذ		نام استان
					آرای صحیح	باطله مأخوذه	اول
۷۰۳۳	۵۷۳۸۲	۲۴۴۳۶۹	۱۰۶۷۰۸۷	۴۴,۲	۱۳۷۵۸۷۱	۲۶۲۳۷	آذربایجان شرقی
		۲۹۱۵۵۹	۱۶۷۲۱۹۳	۶۲,۲۴	۱۹۶۳۷۵۲	۱۵۳۸۵	
۴۵۷۷	۵۹۳۷۲	۱۴۶۴۳۶	۸۰۶۴۳۵	۴۰,۵	۱۰۱۶۸۲۰	۲۲۵۳۰	آذربایجان غربی
		۱۹۱۳۱۸	۱۱۱۴۹۴۳	۵۱,۳۸	۱۳۰۶۲۶۱	۱۲۵۷۷	
۲۶۷۶	۳۶۳۷۷	۷۲۸۷۸	۳۸۲۶۴۷	۴۸,۴۷	۴۹۴۵۷۸	۱۰۰۲۴	اردبیل
		۱۱۰۷۳۱	۵۶۶۱۳۴	۶۵,۴۸	۶۷۶۸۶۵	۵۳۲۱	
۱۶۵۲۴	۱۳۹۹۷۹	۸۶۸۴۳۱	۴۲۸۰۹۸	۴۰,۸۴	۱۴۵۳۰۳۲	۷۷۷۱۵	اصفهان
		۱۰۸۰۹۳۲	۷۰۲۹۷۵	۴۸,۸۳	۱۷۸۳۸۹۸	۴۸۹۲۶	
۶۸۶۸	۱۰۷۱۵۸	۲۶۰۱۹۷	۳۰۰۰۴۰	۴۰,۱۳	۶۷۴۲۶۳	۲۷۷۷۴	البرز
		۳۵۷۸۳۸	۴۸۰۲۸۲	۴۸,۸۱	۸۳۸۱۲۰	۱۷۸۰۴	
۱۷۰۴	۳۰۸۵۲	۴۴۷۰۶	۱۱۹۸۴۳	۴۳,۵۲	۱۹۷۱۰۵	۱۰۶۹۳	ایلام
		۸۴۸۷۵	۱۸۰۰۰۴	۵۶,۷۸	۲۶۴۸۷۹	۶۴۹۳	
۲۶۱۸	۱۶۷۲۱۷	۱۶۷۲۱۷	۱۴۴۱۳۸	۴۶,۵۱	۳۵۴۸۲۳	۱۹۵۲۲	بوشهر
		۲۲۸۰۷۱	۲۱۹۸۳۰	۵۷,۱۲	۴۴۷۹۰۱	۱۲۱۳۸	
۳۵۵۸۲	۶۷۳۶۷۳	۱۱۶۵۵۱۸	۱۳۴۸۶۸۵	۳۳	۳۲۲۳۴۵۸	۱۳۴۳۷۵	تهران
		۱۷۷۳۸۶۳	۲۱۹۶۳۵۷	۳۹,۹	۳۹۷۰۲۲۰	۹۳۸۸۶	
۲۴۶۴	۳۸۲۴۱	۱۱۸۵۲۳	۱۲۳۰۴۶	۳۷,۴۴	۲۸۲۲۷۴	۹۵۱۶	چهارمحال و بختیاری
		۱۸۵۱۷۸	۱۸۷۳۵۹	۴۸,۵۸	۳۷۲۵۳۷	۵۸۶۷	
۲۳۱۹	۴۸۷۷۶	۲۲۵۸۲۵	۱۰۲۳۵۴	۶۴,۱۵	۳۷۹۲۷۴	۱۲۱۱۸	خراسان جنوبی
		۲۸۴۲۶۲	۱۳۶۷۳۸	۷۰,۰۸	۴۲۱۰۰۰	۶۷۸۰	

۱۸۳۶۷	۴۳۲۳۶۱	۱۲۱۴۳۴۰	۶۵۵۷۲۷	۴۹,۳۹	۲۳۲۰۷۹۵	۹۰۷۸۴	خراسان رضوی
		۱۶۹۶۰۰۶	۱۰۸۰۶۷۵	۵۷,۹۸	۲۷۷۶۶۸۱	۵۷۰۸۸	
۲۷۶۲	۷۲۴۳۳	۱۱۵۶۷۲	۱۱۵۶۹۷	۴۴,۹۸	۳۰۶۵۶۴	۱۳۵۰۷	خراسان شمالی
		۱۸۹۳۸۳	۱۸۳۴۸۷	۵۳,۴۷	۳۷۲۸۷۰	۷۷۴۲	
۱۲۵۲۹	۱۷۵۷۳۲	۵۲۴۰۸۴	۴۳۳۶۹۹	۳۱,۳۷	۱۱۴۶۰۴۴	۶۱۳۵۹	خوزستان
		۸۱۳۲۰۱	۷۱۴۵۵۰	۴۰,۷۱	۱۵۲۷۷۵۱	۴۱۶۶۲	
۳۱۵۱	۴۸۴۷۹	۱۳۲۴۰۹	۱۹۵۱۶۵	۴۶,۰۸	۳۷۹۲۰۴	۱۳۲۷۳	زنجان
		۱۸۴۷۷۷	۲۹۶۰۸۷	۵۷,۳۳	۴۸۰۸۶۴	۷۸۸۸	
۲۳۰۲	۳۴۷۵۹	۱۳۷۰۸۱	۳۷۲۸۷	۴۹,۰۶	۲۴۷۴۲۹	۱۴۴۶۳	سمنان
		۱۷۷۵۷۷	۱۱۰۸۶۰	۵۵,۶۴	۲۸۸۴۳۷	۸۷۷۱	
۴۳۶۸	۸۷۷۸۸	۱۹۹۹۷۶	۴۴۳۲۲۶	۳۹,۸۲	۷۳۵۳۵۸	۲۵۷۰۰	سیستان و بلوچستان
		۲۹۹۶۵۱	۶۵۴۶۳۹	۵۰,۵۲	۹۵۴۲۹۰	۱۴۰۸۱	

جدول ۱- میزان مشارکت و مقایسه آرای مرحله اول و دوم نامزدهای انتخابات

چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در استان های کشور^۱

میزان مشارکت و مقایسه آرای مرحله اول و دوم نامزدهای انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در استان های کشور							
آرای پورمحمدی	آرای قالیباف	آرای جلیلی	آرای پزشکیان	میزان مشارکت	مجموع آرای مأخوذ		نام استان
					آرای صحیح	باطله مأخوذه	
۱۰۲۹۲	۱۳۲۸۴۸	۶۳۴۲۹۴	۵۳۲۹۴۷	۳۶,۸۳	۱۳۱۰۳۸۱	۵۵۶۰۷	فارس
		۸۵۶۵۶۷	۸۸۳۸۱۳	۴۷,۸۴	۱۷۴۰۳۸۰	۳۵۴۲۲	
۳۳۸۵	۵۱۸۱۱	۱۶۶۸۵۲	۱۵۶۸۵۳	۴۱,۲۲	۳۷۸۹۰۱	۱۵۴۹۹	قزوین
		۲۲۴۴۵۵	۲۵۸۰۰۶	۵۱,۳۷	۴۸۲۴۶۱	۹۸۰۹	

۱. منبع آمار مرحله اول و دوم انتخابات چهاردهمین ریاست جمهوری دفتر انتخابات وزارت کشور

۶۲۲۱	۶۷۷۳۵	۲۹۰۶۲۲	۱۰۶۱۴۸	۵۷,۳۳	۴۷۰۷۲۶	۱۷۱۲۳	قم
		۳۶۹۸۶۲	۱۶۴۹۰۵	۶۴,۴	۵۳۴۷۶۷	۱۳۶۳۵	
۲۶۹۳	۳۷۲۰۴	۴۵۱۱۰	۱۹۲۷۴۳	۲۳,۶۷	۲۷۷۷۵۰	۲۴۴۴۲	کردستان
		۷۶۲۱۷	۲۸۴۰۹۵	۲۹,۲۴	۳۶۰۳۱۲	۱۴۲۰۳	
۸۵۱۳	۲۱۵۸۹۲	۴۷۷۵۸۹	۳۲۹۴۷۰	۴۶,۱۹	۱۰۳۱۴۶۴	۳۸۸۲۲	کرمان
		۷۷۳۵۹۱	۴۷۹۲۴۹	۵۵	۱۲۵۲۸۴۰	۲۳۲۵۲	
۴۶۰۸	۷۶۳۹۳	۱۱۳۲۸۷	۲۹۴۱۳۹	۳۱,۴۸	۴۸۸۴۲۷	۲۶۹۵۵	کرمانشاه
		۱۹۳۸۷۰	۴۷۷۷۶۲	۴۱,۹۷	۶۷۱۶۳۲	۱۶۸۶۴	
۱۵۱۸	۵۵۳۴۸	۱۰۲۱۱۲	۱۲۳۲۴۰	۴۹,۸	۲۸۲۲۱۸	۶۷۱۹	کهگیلویه و بویر احمد
		۲۰۰۰۶۳	۱۷۴۵۲۸	۶۵,۲۹	۳۷۴۵۹۱	۴۴۸۰	
۵۰۲۳	۸۱۱۰۳	۲۰۵۹۸۱	۲۷۵۳۶۶	۴۱,۱۶	۵۶۷۴۷۳	۲۲۵۶۸	گلستان
		۲۹۵۳۴۸	۴۱۶۶۸۲	۵۰,۵۵	۷۱۲۰۳۰	۱۳۳۲۵	
۶۷۵۹	۹۰۰۱۹	۲۱۶۳۳۹	۳۱۷۲۴۸	۳۲,۶۹	۶۳۰۳۶۵	۲۶۵۷۶	گیلان
		۳۱۱۵۵۱	۵۵۵۴۹۰	۴۳,۹	۸۶۷۰۴۱	۱۵۸۸۳	
۴۳۹۵	۱۰۰۹۶۷	۱۹۱۵۱۰	۲۳۴۷۲۱	۳۵,۸۶	۵۳۱۵۹۳	۱۹۹۸۰	لرستان
		۳۶۲۷۴۵	۳۵۹۴۹۶	۴۷,۶۷	۷۲۲۲۴۱	۱۲۴۸۹	
۹۶۲۹	۱۳۲۱۵۱	۴۴۸۳۰۸	۴۰۶۴۸۵	۴۲,۰۴	۹۹۶۵۷۳	۴۶۹۹۷	مازنداران
		۶۰۱۱۸۵	۶۶۷۳۲۴	۵۲,۱۹	۱۲۶۸۵۰۹	۲۹۱۲۵	
۴۳۵۴	۶۱۳۵۹	۲۳۳۶۴۵	۱۳۶۲۸۲	۳۹,۹۴	۴۳۵۶۴۰	۲۱۴۳۴	مرکزی
		۳۱۷۷۷۶	۲۲۸۰۳۳	۴۸,۷۹	۵۴۵۸۰۹	۱۳۱۴۳	
۴۰۵۱	۸۴۰۳۵	۲۲۹۶۰۲	۲۰۶۰۱۳	۴۳,۵۲	۵۲۳۷۰۱	۲۳۲۳۸	هرمزگان
		۳۴۵۲۷۴	۳۰۶۹۹۵	۵۳,۰۵	۶۵۲۲۶۹	۱۴۵۰۶	

		۲۶۶۸۷۲	۱۹۹۴۶۶	۳۸,۷۶	۵۴۸۲۰۴	۲۴۶۳۸	
--	--	--------	--------	-------	--------	-------	--

مقایسه تغییر در میزان مشارکت مرحله اول و دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در استان های کشور

۵۲۸۳

۷۶۵۸۳

همدان

	۷۶۵۸۳	۳۵۶۴۳۸	۳۳۹۴۹۶	۴۸,۰۰	۶۹۵۹۳۴	۱۵۳۰۱	
۳۸۲۹	۳۵۶۸۰	۲۱۳۵۱۳	۱۶۵۶۹۶	۵۸,۳۱	۴۱۸۷۱۸	۱۸۰۰۴	یزد
		۲۵۵۶۹۰	۲۵۳۷۵۰	۶۹,۵۱	۵۰۹۴۴۰	۱۱۷۹۶	
۲۰۶۳۹۷	۳۳۸۳۳۴۰	۹۴۷۳۲۹۸	۱۰۴۱۵۹۹۱	۳۹,۹۶	۲۳۴۷۹۰۲۶	۹۵۸۱۹۲	جمع
		۱۳۵۳۸۱۷۹	۱۶۳۸۴۴۰۳	۴۹,۰۸	۲۹۹۲۲۵۸۲	۶۰۷۵۷۵	

۵۲۸۳

همدان

نام استان	مشارکت مرحله اول	مشارکت مرحله دوم	تغییر درمشارکت	نام استان	مشارکت مرحله اول	مشارکت مرحله دوم	تغییر درمشارکت
آذربایجان شرقی	۴۴,۲	۶۲,۲۴	+۱۸,۰۴	فارس	۳۶,۸۳	۴۷,۸۴	+۱۱,۰۱
آذربایجان غربی	۴۰,۵	۵۱,۳۲	+۱۰,۸۳	قزوین	۴۱,۲۲	۵۱,۳۷	+۱۰,۱۵
اردبیل	۴۸,۴۷	۶۵,۴۸	+۱۶,۷۸	قم	۵۷,۳۳	۶۴,۴	+۷,۰۷
اصفهان	۴۰,۸۴	۴۸,۸۳	+۷,۹۹	کردستان	۲۳,۶۷	۲۹,۲۴	+۵,۵۷
البرز	۴۰,۱۳	۴۸,۸۱	+۸,۶۸	کرمان	۴۶,۱۹	۵۵	۸,۸۱
ایلام	۴۳,۵۲	۵۶,۷۸	+۱۳,۲۶	کرمانشاه	۳۱,۴۸	۴۱,۹۷	+۱۰,۴۹
بوشهر	۴۶,۵۱	۵۷,۱۲	+۱۰,۶۱	کهگیلویه و بویر احمد	۴۹,۸	۶۵,۲۹	+۱۵,۴۹
تهران	۳۳	۳۹,۹	+۰,۹	گلستان	۴۱,۱۶	۵۰,۵۵	+۹,۳۹
چهارمحال و بختیاری	۳۷,۴۴	۴۸,۵۸	+۱۱,۱۴	گیلان	۳۲,۶۹	۴۳,۹	+۱۱,۲۱
خراسان جنوبی	۶۴,۱۵	۷۰,۰۸	+۵,۹۳	لرستان	۳۵,۸۶	۴۷,۶۷	+۱۱,۸۱
خراسان رضوی	۴۹,۳۹	۵۷,۹۸	۸,۵۹	مازنداران	۴۲,۰۴	۵۲,۱۹	+۱۰,۱۵

۸,۸۵+	۴۸,۷۹	۳۹,۹۴	مرکزی	۸,۴۹+	۵۳,۴۷	۴۴,۹۸	خراسان شمال
میزان آرا و درصد آرا مرحله اول و دوم نامزدهای انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در استان های کشور							
۹,۵۱+	۵۱,۰۵	۳۱,۵۱	هرمزگان	۹,۱۲+	۲۰,۷۱	۱۱,۱۷	خوزستان
۹,۳۵+	۴۸,۱۱	۳۸,۷۶	همدان	۱۱,۲۵+	۵۷,۳۳	۴۶,۰۸	زنجان
۱۱,۲+	۶۹,۵۱	۵۸,۳۱	یزد	۶,۵۸+	۵۵,۶۴	۴۹,۰۶	سمنان
۹,۱۲+	۴۹,۰۸	۳۹,۹۶	جمع	۱۰,۷+	۵۰,۵۲	۳۹,۸۲	سیستان و بلوچستان

درصد اختلاف آرا		درصد آرای جلیلی	درصد آرای پزشکیان	نام استان	درصد اختلاف آرا		درصد آرای جلیلی	درصد آرای پزشکیان	نام استان
جلیلی	پزشکیان			اول دوم	جلیلی	پزشکیان			اول دوم
+۷,۷۳		۴۸,۴۰	۴۰,۶۷	فارس		+۱۲,۵۴	۶۵,۰۱	۷۷,۵۵	آذربایجان شرقی
	+۱,۵۷	۴۹,۲۱	۵۰,۷۸			+۵۴,۰۹	۳۰,۲۵	۸۵,۱۵	
+۲,۶۴		۴۴,۰۳	۴۱,۳۹	قزوین		+۶۴,۰۹	۱۴,۴۰	۷۹,۳۰	آذربایجان غربی
	+۶,۹۵	۴۶,۵۲	۵۳,۴۷			+۷۰,۷۱	۱۴,۶۴	۸۵,۳۵	
+۳۹,۱۹		۶۱,۷۳	۲۲,۵۴	قم		+۶۲,۶۳	۱۴,۷۳	۷۷,۳۶	اردبیل
+۴۳,۳۷		۷۴,۲۰	۳۰,۸۳			+۷۰,۲۹	۱۳,۳۵	۸۳,۶۴	
	+۵۳,۱۵	۱۶,۲۴	۶۹,۳۹	کردستان	+۳۰,۰۳		۵۹,۷۶	۲۹,۴۶	اصفهان
	+۵۸,۶۹	۲۰,۱۵	۷۸,۸۴		+۲۱,۱۹		۶۰,۵۹	۳۹,۴۰	
+۱۴,۳۶		۴۶,۳۰	۳۱,۹۴	کرمان	+۱۴,۶۱		۵۷,۳۰	۴۲,۶۹	البرز
+۲۳,۴۹		۶۱,۷۴	۳۸,۲۵		+۱۴,۶۱		۴۲,۶۹	۵۷,۳۰	
	+۳۷,۰۳	۲۳,۱۹	۶۰,۲۲	کرمانشاه		+۳۸,۱۲	۲۲,۶۸	۶۰,۸۰	ایلام
	+۴۲,۲۷	۲۸,۸۶	۷۱,۱۳			+۳۵,۹۱	۳۲,۰۴	۶۷,۹۵	
	+۷,۴۸	۳۶,۱۸	۴۳,۶۶	کهگیلویه و بویراحمد	+۶,۵		۴۷,۱۲	۴۰,۶۲	بوشهر
+۶,۸۱		۵۳,۴۰	۴۶,۵۹		+۱,۸۳		۴۹,۰۸	۵۰,۹۱	
	+۱۲,۲۳	۳۶,۲۹	۴۸,۵۲	گلستان		+۵,۶۸	۳۶,۱۵	۴۱,۸۳	تهران
	+۱۷,۰۵	۴۱,۴۷	۵۸,۵۲			+۱۰,۶۵	۴۴,۶۷	۵۵,۳۲	

	+۱۳,۰۱	۳۴,۳۱	۵۰,۳۲	گیلان		+۱,۶۱	۴۱,۹۸	۴۳,۵۹	چهارمحال و بختیاری
	+۲۸,۱۳	۳۵,۹۳	۶۴,۰۶			+۰,۵۹	۴۹,۷۰	۵۰,۲۹	
	+۷,۹۵	۳۶,۲	۴۴,۱۵	لرستان	+۳۲,۵۶		۵۹,۵۴	۲۶,۹۸	خراسان جنوبی
+۰,۵۲		۵۰,۲۲	۴۹,۷۷		+۳۵,۰۵		۶۷,۵۲	۳۲,۴۷	
+۴,۲		۴۴,۹۸	۴۰,۷۸	مازنداران	+۲۷,۰۷		۵۲,۳۲	۲۵,۲۵	خراسان رضوی
	+۵,۲۱	۴۷,۳۹	۵۲,۶۰		+۲۲,۱۷		۶۱,۰۸	۳۸,۹۱	
+۲۲,۳۵		۵۳,۶۳	۳۱,۲۸	مرکزی	=	=	۳۷,۷۳	۳۷,۷۳	خراسان شمالی
+۱۳,۴۵		۵۸,۲۲	۴۱,۷۷		+۱,۵۹		۵۰,۷۹	۴۹,۲۰	
+۲۲,۳۵		۵۳,۶۳	۳۱,۲۸	هرمزگان	+۷,۸۸		۴۵,۷۲	۳۷,۸۴	خوزستان
+۵,۸۷		۵۲,۹۳	۴۷,۰۶		+۶,۴۵		۵۳,۲۲	۴۶,۷۷	
+۱۲,۳		۴۸,۶۸	۳۶,۳۸	همدان		+۱۶,۵۵	۳۴,۹۱	۵۱,۴۶	زنجان
	+۲,۴۹	۵۱,۲۷	۴۸,۷۸			+۲۳,۱۵	۳۸,۴۲	۶۱,۵۷	
+۱۱,۴۷		۵۰,۹۹	۳۹,۵۲	یزد	+۲۵,۷۹		۵۵,۴۰	۲۹,۶۱	سمنان
+۰,۹۵		۵۰,۱۹	۴۹,۸۰		+۲۳,۱۳		۶۱,۵۶	۳۸,۴۳	
	+۳,۸	۳۸,۸	۴۲,۶	جمع		+۳۳,۰۸	۲۷,۱۹	۶۰,۲۷	سیستان و بلوچستان
	+۹,۳۳	۴۴,۳۴	۵۳,۶۷			+۳۷,۱۶	۳۱,۴۰	۶۸,۵۹	

نتیجه گیری

به منظور بررسی انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در چارچوب نظری پژوهش پس از تعریف مفاهیم اصلی چهار موضوع احزاب سیاسی و جناح‌ها، مشارکت و رقابت سیاسی، متغیرهای مؤثر در رقابت انتخاباتی نامزدهای انتخابات و انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری از زبان اعداد و ارقام مورد کنکاش قرار گرفت و این نتیجه به دست داد، که برگزاری انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در وضعیت اضطراری باعث گردید تا ناکامی اصولگرایان در ساماندهی افکار عمومی، عدم ائتلاف بر یک نامزد نهایی، و افزایش مشارکت در دور دوم، انتخابات این دوره ریاست جمهوری را متفاوت کرد.

عدم ائتلاف نامزدهای مطرح جناح اصولگرا و در پی آن ریزش ۴۱,۵ درصدی آرای جناح اصولگرا در مرحله اول و ۳۹,۰۴ درصدی در مرحله دوم انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری در مقایسه با انتخابات سیزدهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری و دو مرحله‌ای شدن انتخابات ریاست جمهوری و افزایش قابل توجه ۱۰,۸۸ درصدی میزان مشارکت در مرحله دوم نسبت به مرحله اول آن و افزایش ۳۶,۰۵ درصد آرای دکتر پزشکیان در مرحله دور دوم انتخابات و تحول بنیادی در رأی هر دو جناح شد.

منابع

- اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۷۸). احزاب، ثبات سیاسی و امنیت، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره ۴.
- توکل نیا، پرویز (۱۳۹۷). آسیب‌شناسی انتخابات ریاست جمهوری و راهکارهای اصلاح آسیب‌های آن، رساله دکتری علوم سیاسی، دانشگاه آزاد واحد شهر رضا، اصفهان.
- حسینی، حسین (۱۳۷۸). حزب و توسعه سیاسی، تهران: نشر آمن.
- رضوی، مسعود (۱۳۷۹). روشنفکران و منافع ملی، چاپ اول، تهران: نشر فروزان نو.
- رز، ریچارد (۱۳۹۰). دایره المعارف بین‌المللی انتخابات، ترجمه محمدتقی دلفروز، تهران: نشر میزان.
- زکی زاده، عصمت (۱۳۸۸). تعاملات احزاب و انتخابات: با نگرش کاربردی در جمهوری اسلامی ایران، تهران: انتشارات کهکشان دانش.
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۵). روش تحقیق در علوم اجتماعی، تهران: نشر پژوهش‌گده علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- سید امامی، کاووس و عبدالله، عبدالمطلب (۱۳۸۸). عوامل مؤثر بر مشارکت شهروندان در انتخابات ریاست جمهوری و مجلس: مطالعه موردی شهر تهران، پژوهش‌نامه علوم سیاسی، سال چهارم، شماره ۴.
- طیب، علیرضا (۱۳۷۶). چارچوبی نظری برای سیاست تطبیقی، تهران، نشر مرکز آموزش مدیریت دولتی
- عالم، عبدالرحمن (۱۳۷۵). بنیادهای علم سیاست، تهران: نشر نی.
- قاضی، ابوالفضل (۱۳۸۲). بایسته‌های حقوق اساسی، چاپ دوازدهم، تهران، نشر میزان.
- قهرمان پور، رحمن (۱۳۹۴). بازی انتخابات ریاست جمهوری در ایران، تهران: انتشارات تیسرا.
- گاوچا، آنیکا (۱۳۹۵). احزاب سیاسی در انتخابات: قانون‌گذاری برای دموکراسی نمایندگی، ترجمه ابوذر گوهری مقدم و داود کریمی پور، تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
- محمدی اصل، عباس (۱۳۹۳). جامعه‌شناسی انتخابات، رشت: نشر حق شناس

-
- مصفا، نسرين. (۱۳۷۵). مشارکت سیاسی زنان در ایران، تهران: چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه
- مویر، ریچارد. (۱۳۷۹). درآمدی نو بر جغرافیای سیاسی، ترجمه دره میرحیدر، چاپ اول، تهران: انتشارات سازمان جغرافیای نیروهای مسلح.
- نقیب‌زاده، احمد. (۱۳۷۸). حزب سیاسی و عملکرد آن در جوامع امروز، تهران: نشر دادگستر.
- هانتینگتون، ساموئل. (۱۳۹۲). موج سوم دموکراسی، ترجمه احمد شهسا، تهران: نشر روزنه
- هانتینگتون، ساموئل. (۱۳۷۳). سامان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی، ترجمه محسن ثلاثی، تهران، نشر علم.
- هانتینگتون، ساموئل. (۱۳۷۰). سامان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر علم.

- Anartin, Elizabeth A. (1997), Oxford Dictionary of Law, Word Representative Action-fourth Edition-oxford University Press,309.
- Huntington, Samuel, (1994), Political order in Societiesundergoing Change, Translated by Mohsen Thalasi, Tehran: Alam Publishing.
- Huntington, Samuel, (1991), Political order in Societiesundergoing Change, Translated by Mohsen Thalasi, Tehran: Alam Publishing.
- <https://www.asriran.com/fa/news/873749>
- // <https://time.com/6550920/world-elections-2024>